

## Nationell läroplan för vårdhygien på läkarprogrammet

Enligt hälso- och sjukvårdslagen (HSL) ska all vård och behandling bedrivas med en god hygienisk standard (1). Det kräver grundläggande vårdhygienisk kompetens med kunskap om riskfaktorer för smittspridning och vårdrelaterade infektioner (VRI). Var tionde patient på sjukhus i Sverige har en VRI (2), vilket gör Sverige till det land med den fjärde högsta förekomsten i Europa (3). Tillståndet är den vanligaste vårdskadan och minst en tredjedel av alla VRI är undvikbara (4, 5). VRI orsakas i stor utsträckning av resistent mikroorganismer där tillgång till effektiva antimikrobiella läkemedel inte kan garanteras i framtiden. I den svenska strategin mot antimikrobiell resistens är ett mål att minska VRI med en tredjedel till 2035 (6). Utbildning och träning inom vårdhygien är en av de viktigaste delarna i VRI-förebyggande arbete (7) och lärandemål inom vårdhygien har tagits fram internationellt för grundutbildningar inom vård- och omsorg (8).

För att läkare ska kunna leda VRI-förebyggande arbete är det avgörande att utbildning och träning i vårdhygien integreras återkommande under hela grundutbildningen. Idag råder stora skillnader i upplägg och omfattning av vårdhygienisk undervisning mellan Sveriges sju medicinska lärosäten.

För att stärka vårdhygienisk kompetens hos framtidens läkare bildades 2025 en arbetsgrupp inom Svenska Hygienläkarföreningen (SHLF) med uppdrag att utveckla en nationell läroplan för vårdhygien på läkarprogrammet. Läroplanen syftar till att ge landets läkarutbildningar stöd i att identifiera och komplettera lärandemål inom vårdhygien som inte täcks av nuvarande utbildningsplaner. Målet är att säkerställa en likvärdig utbildning och hög kompetens inom vårdhygien hos alla blivande legitimerade läkare, oavsett lärosäte.

Vi önskar med detta initiativ bidra till en jämlik utbildning och ökad kunskap om VRI och vårdhygien. Genom stärkt kompetens inom området kan vi både höja patientsäkerheten och bidra till den svenska strategin mot antimikrobiell resistens.

Lund den 18 december 2025

Carl-Johan Fraenkel

Ordförande i Svenska Hygienläkarföreningen

### Referenser

1. Regeringskansliet. Hälso- och sjukvårdslag (2017:10)
2. Folkhälsomyndigheten (2023). Vårdrelaterade infektioner och antibiotikaanvändning på akutsjukhus i Sverige (ECDC PPM 2023)
3. ECDC. Point prevalence survey of healthcare-associated infections and antimicrobial use in European acute care hospitals 2022–2023
4. World Health Organisation (2022). Global report on infection prevention and control
5. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) (2023). Skador i somatisk vård 2013–2021 på nationell nivå
6. Regeringskansliet (2025). Sveriges strategi mot antimikrobiell resistens 2026–2035
7. World Health Organization (2025). Guidelines on core components of infection prevention and control programmes at the national and acute health care facility level
8. World Health Organization (2025). Infection prevention and control pre-service education and training curriculum: foundational content for all health and care workers.

## Nationella lärandemål inom vårdhygien på läkarprogrammet

### Mikrobiologi och antimikrobiell resistens

#### *Kunskap och förståelse*

- Kunna förklara varför vissa resistenta mikroorganismer är särskilt benägna att spridas i vårdmiljö, exempelvis på grund av selektionstryck från antimikrobiella medel och förmåga att överleva i vårdmiljön. (nivå 2)
- Kunna beskriva kroppens mikrobiota och hur denna relaterar till uppkomst av vårdrelaterade infektioner (VRI) respektive kolonisation/asymtomatiskt bärarskap av mikroorganismer med antimikrobiell resistens. (nivå 2)
- Känna till kopplingen mellan VRI, antibiotikabehandling och antimikrobiell resistens (nivå 3)

### Smittspridning och vårdrelaterade infektioner

#### *Kunskap och förståelse*

- Kunna redogöra för definition av VRI, de vanligaste VRI-diagnoserna, samt konsekvenser av VRI på individ- och systemnivå. (nivå 1)
- Kunna förklara mekanismer för smittspridning och faktorer som påverkar dessa, så som smittväg och smittdos. (nivå 2)
- Kunna redogöra för hur arbetssätt, lokaler, städning, rengöring och desinfektion samt aseptik kan påverka risk för smittspridning och vårdrelaterad infektion och därmed patientsäkerheten. (nivå 2)

#### *Färdighet och förmåga*

- Tillämpa skyddsåtgärder som minskar risk för smittspridning i vårdmiljö av vanligt förekommande agens vid utbrott, så som mässling, vattkoppor, infektioner i luftvägar och tarm, samt vid bärarskap av agens med antimikrobiell resistens. (nivå 1)
- Identifiera riskfaktorer för VRI hos, och smittspridning från enskild patient, och tillämpa vårdhygieniska metoder för att minska riskerna, exempelvis genom att ta ställning till vårdningsplacering, kvarliggande katetrar, drän, infarter och antimikrobiell behandling. (nivå 1)

### Kunskap om specifika vårdrelaterade infektioner/diagnoser

#### *Kunskap och förståelse*

- Kunna redogöra för riskfaktorer för, och preventiva åtgärder mot:
  1. Vårdrelaterad urinvägsinfektion (nivå 1)
  2. Vårdrelaterad pneumoni inklusive ventilator associerad pneumoni (nivå 1)
  3. Postoperativ sårinfektion (nivå 1)
  4. Kärlkateterorsakad infektion (nivå 1)
  5. Infektion med *Clostridioides difficile* (nivå 1)

## Arbetssätt och basal hygien

### *Färdighet och förmåga*

- Tillämpa basala hygienrutiner och klädregler vid patientnära arbete inklusive:
  - korrekt metod och tillfällen för utförande av handhygien
  - val av lämplig personlig skyddsutrustning utifrån situation, samt korrekt på-/avtagning och täthetskontroll (läckagetest) av andningsskydd
  - korrekt utföra punktdesinfektion (nivå 1)
- Tillämpa ett arbetssätt som minimerar risk för stick-/ skärskada eller exponering för blodtillblandad kroppsvätska inklusive korrekt avfallshantering. (nivå 1)
- Redogöra för åtgärder som minskar risk för smittöverföring i händelse av stick-/skärskada eller exponering för blodtillblandad kroppsvätska. (nivå 2)
- Tillämpa korrekt hantering av tvätt och avfall som är kontaminerad av kroppsvätskor, och på så sätt minska risk för smittspridning till annan individ. (nivå 1)
- Tillämpa särskilda hygienrutiner på operationsavdelning inklusive utförande av preoperativ handtvätt och på-/avtagning av sterilklädsel. (nivå 1)

## Aseptik och utrustning

### *Kunskap och förståelse*

- Kunna redogöra för mikrobiella renhetsgrader för medicinteknisk utrustning/produkter så som ren, desinfekterad och steril, samt återge vanliga metoder för att uppnå dessa (tex rengöring, kemisk-/värmedesinfektion, autoklaving). (nivå 3)
- Kunna beskriva principer för förvaring och hantering av ren, desinfekterad och steril medicinteknisk utrustning/produkt för att upprätthålla renhetsgrad. (nivå 2)

### *Färdighet och förmåga*

- Utföra korrekt manuell rengöring och desinfektion av vanligt förekommande medicinteknisk flergångsutrustning efter användning, så som t.ex. stetoskop, undersökningsbrets och ultraljudsapparat. (nivå 1)

## Läkarens roll i patientsäkerhetsarbete

### *Värderingsförmåga och förhållningssätt*

- I sin roll som läkare förespråka och tillämpa ett arbetssätt i klinisk praktik som förhindrar smittspridning och VRI och därigenom bidra till en patientsäkerhetskultur. (nivå 1)

## Definition av kunskapsdjup

Nivåindelningen (1–3) baseras på en sammanvägd bedömning av kunskap enligt SOLO-taxonomin och praktiska färdigheter enligt Millers pyramid.

- Nivå 1. Ingående kännedom, självständigt kunna handlägga. (motsvarar S4, M4)
- Nivå 2. Självständigt identifiera, översiktligt kunna redogöra för, handlägga med stöd. (motsvarar S2-3, M2-3)
- Nivå 3. Känna till, översiktlig kännedom, förstå handläggning. (motsvarar S1, M1)

SOLO -taxonomin (S 1–4) anges nedan, där 4 motsvarar mest djupgående kunskap:

- S1. enkel (ex. känna till, identifiera)
- S2. sammansatt (ex. redogöra för, beskriva)
- S3. relaterad (ex. analysera, relatera)
- S4. utvidgad (ex. teoretisera, analysera)

Färdigheter graderas enligt Millers pyramid (M1–4) där nivåerna anges nedan och M4 är mest djupgående:

- M1. veta
- M2. veta hur man utför
- M3. kunna visa
- M4. kunna utföra yrkesmässigt